

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

1. ΖΙΓΩΝΩ — ΖΙΓΩΧΝΩ

Τὸ ρῆμα αὐτὸ, ὅπως καὶ τὸ σύνθετο ἀποζιγώνω, ἔχουν στὴν νεώτερη διάλεκτο τῆς Κρήτης τὴν σημασίαν «ἀποδιώκω» ἢ «καταδιώκω». Παράλληλα πρὸς αὐτὸ ἡ κοινὴ νέα Ἑλληνικὴ χρησιμοποιεῖ ρῆμα ζυγώνω μὲ τὴν σημασίαν «πλησιάζω». Ἐπειδὴ οἱ δύο σημασίαι φαίνονται νὰ αποκλείουν τὴν κοινὴν προέλευσιν, ὁ Βλάχος στὸν Θησαυρὸ του καὶ ὁ Γιάνναρης στὸ Γλωσσάριον τοῦ Ἑρωτοκρίτου σχετίζουν τὸ κρητικὸ ζιγώνω πρὸς τὸ ἰταλ. *seguo* «ἀκολουθῶ» (βλ. Σ. Ξανθοῦδιδου, Γλωσσάριον Ἑρωτοκρίτου σ. 554 λ. ζυγώνω). Οἱ περισσότεροι ὅμως στηριζόμενοι στὸ δόμημα τῶν δύο ρημάτων, τοῦ κρητικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ, τὰ ὀρθογραφοῦν τὸ ἴδιον καὶ εἴτε παρακάμπτουν τὴν σημασιολογικὴ διαφορὰ εἴτε ζητοῦν νὰ τὴν δικαιολογήσιν. Γιὰ νὰ γεφυρώσῃ τὴν ἀπόστασιν ἀνάμεσα στὶς δύο σημασίας, ὁ Χατζιδάκις (MNE 1,143) δέχεται τὰ ἑξῆς: «ἐκ τοῦ ζυγόν» παραγόμενον τὸ ρῆμα ζυγώω ἐδήλου «ὑπάγω ὑπὸ ζυγόν, συζεύγνυμι, συνάπτω, συνδέω», ἔπειτα καθόλου «προσεγγίζω», μβτ. καὶ ἀμτβ., ἐντεῦθεν λέγεται *μή μου ζυγώνης, ζύγωσέ μου ἐκεῖνο τὸ ξύλο* = φέρε μου ἐγγὺς κλπ. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν, καθ' ὃν χρόνον προσεγγίζει τίς τινι, ὁ πρὸς ὃν ἢ προσεγγίσις γίνεται νὰ μὴ ἐπιθυμῇ αὐτὴν καὶ δὴ καὶ ν' ἀπομακρύνηται τοῦ προσεγγιζόντος, διὰ τοῦτο ἐν Ἠπειρῷ ζυγώνω δηλοῖ «πλησιάζω τὸν ἀπερχόμενον», ἐν Κρήτῃ δ' ἔτι περαιτέρω «ἐπιθυμῶ νὰ πλησιάσω τὸν φεύγοντα», ὅθεν «διώκω». Ἐντεῦθεν λέγεται *μή με ζυγώνης, μὰ δὲν εἶμαι ὅς τὸ σπῖτι σου, ζύγωξε τὸ(ν) σκύλλο, νὰ μὴ με δακάζῃ, ζυγώνει ὁ σκύλλος τὸ(ν) λαγώ, μὰ δὲν τότε πιάνει* κλπ. Προβλ. καὶ *τί κάθεςαι ὄρθιος; ...*»

Καὶ ἂν ὅμως ἀδιαφορήσωμε στὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν σημασιολογικὴν διαφορὰν, ἐκεῖνο ποὺ εὐθὺς ἀμέσως ἐγείρει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι τὸ ζιγώνω «διώχνω» τῆς Κρήτης δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ ζυγώω εἶναι ὅτι ὁ τύπος τοῦ ἀορίστου σχηματίζεται, ἀντίθετα μὲ ὅ,τι συμβαίνει στὸ κοινὸ ζυγώνω (ἀορ. ζύγωσα), ἀποκλειστικὰ σὲ -ξα (ἐζίγωξα) καὶ ὁ ἐνεστώτας κάνει ὄχι μόνον ζιγώνω, ἀλλὰ καὶ ζιγώχνω. Τὸ -ξα τοῦ ἀορίστου θὰ μπορούσε φυσικὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξέλιξις ἀπὸ τὸ -σα κατ' ἀναλογίαν ἄλλων ἀορίστων ποὺ ἔχουν τὸ δωρικὸ ξα (καὶ λέγεται πράγματι στὴν Κρήτῃ λ. χ. ἀορ. ἐστεγνώξα τοῦ στεγνώνω πβ G. Hatzidakis, Einl. in die neugr. Grammatik 135 ἑξξ.), ἀλλὰ ὁ ἐνεστώτας σὲ -χνω (ζι-

γώνω) δείχνει μάλλον ὅτι τὸ ξ τοῦ ἀορίστου εἶναι ἀρχικό, ὄχι ἀναλογικό. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἡ σημασιολογικὴ διαφορὰ παίρνει τίς διαστάσεις πὺν ἔχει. Γιατὶ ἐνῶ ἡ ἐξέλιξη ἀπὸ τὸ «ζευγνύω, συνδέω», πὺν ἀρχικά σημαίνει τὸ ζυγώω, στὸ «πλησιάζω» τοῦ κοινοῦ ζυγώνω εἶναι ἀντονόγητῃ καὶ ἔχει τὸ ἀνάλογό της στὴν ἐξέλιξη τοῦ λατινικοῦ jungere στὸ γαλλικὸ joindre καὶ τὸ ἰταλ. giungere «φθάνω», ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὸ ζυγώω «συνδέω, ἐνώνω» ἢ ζυγώνω «πλησιάζω» ὡς τὸ ζιγώνω «ἀποδιώκω, ἀπομικρύνω» ἢ «καταδιώκω» εἶναι νομίζω, τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ φαίνεται ἀπίθανη (τὸ παράδειγμα *τί κάθεσαι ὄρθιος*, πὺν θεωρεῖ ὅμοιο ὁ Χατζιδάκις, εἶναι διάφορο, γιατί τὸ *κάθημαι* εἶχε προσλάβει ἤδη στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ τὴν σημασίαν «μένω» [βλ. τὸν Θησαυρὸ τοῦ Στεφάνου λ. *κάθημαι*]: τὸ ἴδιο καὶ τὸ παράδειγμα *σβησμένος ἀσβέστης*, πὺν ἐπίσης θεωρεῖται ἀνάλογο ἀπὸ τὸν ἴδιον). Οἱ δύο αὐτὲς δυσκολίες, ἡ μορφολογικὴ καὶ ἡ σημασιολογικὴ, μὲ κάνουν νὰ σκεφθῶ μήπως τὸ νεώτερο ζιγώνω ἐξίγωξα τῆς Κρήτης δὲν εἶναι παρὰ ἐξέλιξη τοῦ ἴδιου τοῦ συνωνύμου του διώκω - διώχνω ἐδίωξα. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ δζ ἐξελίχθηκε σποραδικὰ στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ στὴν Κοινὴ σὲ ζ (*Διόν(ν)υσος > Ζόννυσος διῶρονξ > ζῶρονξ*) καὶ ὅτι καμιά φορὰ μάλιστα τὸ ι ἀποκαταστάθηκε ἐκ τῶν ὑστέρων (*Ζιονύσιος κορζία* «καρδιά»: βλ. E. Schwyzer, *Griech. Grammatik* I, München 1939, 330). Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ τοῦ δζ σὲ ζ παρατηρεῖται καὶ στὴν νέα Ἑλληνικὴ, κανονικὰ στὴν Τσακωνικὴ (*ζαλέχου* «διαλέγω» *βαννίζα* «ἀρνίδια» κττ.: βλ. M. Λέφνερ, *Λεξικὸν τῆς τσακων. διαλ.* σ. 137), σποραδικὰ ὅμως καὶ ἄλλοι. Ἐτσι ἀπὸ τὸ διγώνω μποροῦσε νὰ προέλθῃ *ζώνω (πβ. τὸν διαλεκτικὸν τύπον ζώχω «διώκω»), ἀπὸ ὅπου τὸ ζ ἦταν εὐκόλο νὰ περάσῃ στὸν ἀόριστον ἐδίωξα καὶ νὰ σχηματισθῇ τύπος ἀόρ. ἐζίωξα καὶ ἐνεστ. ζιγώνω καὶ μὲ ἀνάπτυξιν γ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῆς χυσιμωδίας (πβ. *κλαίω > κλαίγω* κττ.) ἐξίγωξα καὶ ζιγώνω - ζιγώνω. Ὅτι παρὰλλῆλα πρὸς τὸν ἀλλοιωμένο αὐτὸν τύπον σώθηκε στὴν Κρήτη καὶ ὁ κοινὸς διώκω, δὲν πρέπει νὰ μᾶς φανῇ παράξενο.

Διὰ λόγια ἀκόμη γιὰ τὸ σύνθετον ἀποζιγώνω, πὺν χρησιμοποιεῖται στὴν Κρήτη ὅπως καὶ τὸ ἀπλὸν ζιγώνω (ἐνῶ, ἃς σημειωθῇ, τὸ κοινὸν ζυγώνω ἀγνοεῖ, ὅσο ξέρω, τέτοια σύνθεσις, πρᾶγμα πὺν ἐνισχύει τὴν ἀποψιν ὅτι εἶναι διάφορον τοῦ κρητικοῦ ὁμοήχου του ζιγώνω). Ἄν τὸ ζιγώνω προέρχεται, ὅπως γίνεται παραπάνω δεκτό, ἀπὸ τὸ διώκω, τότε εἶναι φυσικὸ νὰ σκεφθῇ κανεὶς ὅτι τὸ ἀποζιγώνω εἶναι τὸ ἀρχαῖον ἀποδιώκω. Καὶ στὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτὴ εἶναι πιθανὸν ὅτι τουλάχιστον σιγὴν σημασία «καταδιώκω» ἀφομοιώθηκε πρὸς τὸ ἀποδιώκω τὸ ἀρχαῖον ἐπιδιώκω πβ. *Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ*

νήσων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νέας πλέειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλησποντον Ἡρόδ. 8, 108· λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπιβοήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρα ἑαυτῶν ἔτρεψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέρα καὶ ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν Θουκ. 4, 43, 4. Γιὰ τὴν διείσδυση τῆς ἀπὸ σιὰ σύνθεσι τὴν θέσει τῆς ἐπὶ πβ. ἐπιζητῶ - ἀποζητῶ, ἐπιθυμῶ - ἀποθυμῶ κτλ.

2. Ο Ν Τ Ι Μ Ο Σ

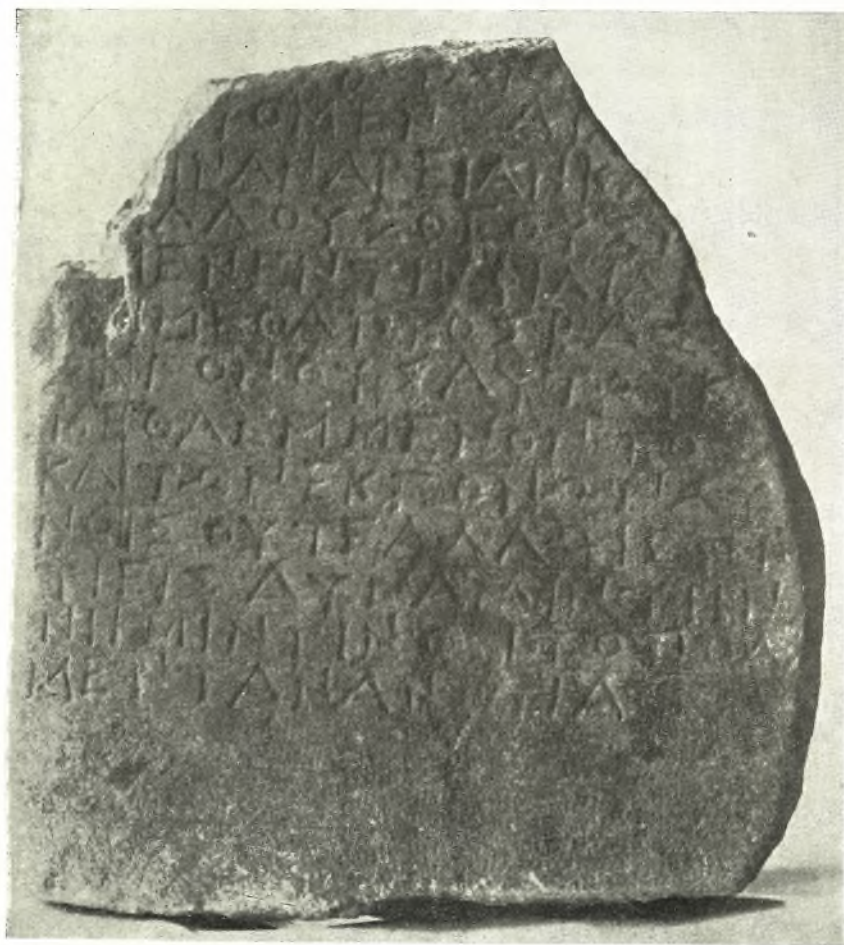
Ἡ λέξη αὐτή, συνήθως μὲ τὸν καὶ (κιδόντιμος), χρησιμοποιεῖται σήμερα στὴν Κρήτη μὲ τὴν σημασίᾳ «ἀλλά, ὅμως, καὶ ὅμως». Παλαιότερος τύπος τῆς *δοτιμος* παραδίδεται στὸν Φορτουνάτο τοῦ Φωσκόλου στὴν στιχομυθία μεταξὺ δασκάλου καὶ Φορτουνάτου στὴν Α' πράξη στ. 415 (ἐκδ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Ἀθῆναι 1922, σ. 61):

Δάσκ. : *Cur ergo* ἔτοι *assidue* σὰν προῖτα σὺ σκολειό σου δὲν ἔρχεσαι; Φορτουν. : *Γιατὶ ἂν* ἐρθῶ κ' ἔρω σε μοναχό σου, πάραντας βάνεις σ' ὁρδινὰ τοῦ Προίπου τὴν νιοτρίνα νὰ θὰ μοῦ δείχνης· καὶ *δοτιμος* ἐδιάβησαν αὐτῇνα, ἐδιάβη ἐκεῖνος ὁ καιρός· καὶ βλέπεσαι, νὰ ζήσω, ἂ μὲ μαλώση ἀφέντης μου, μὴν τοῦ τὸ μολόήσω.

Ὁ Ξανθοῦδίδης μεταγράφει τὴν λέξη: *δοτιμος* καὶ σημειώνει στὸ λεξιλόγιό (σ. 249): «*δοτιμος*, καὶ *δοτιμος* ἐπιρ. Α 415 = καὶ ὅμως, ἐν τούτοις· σήμερον ἀκούεται ἐν Κρήτῃ *δοτιμος*, *κιδόντιμος*». Ἔτσι, μόλο πού δὲν παρατηρεῖ τίποτε γιὰ τὴν ἐτυμολογία, εἶναι φανερό ὅτι σχετίζει τὴν λέξη πρὸς τὸ ἐπίθ. *δοτιμος*, τύπο τοῦ *ἔτοιμος*, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Du Cange (λ. *δοτιμος*) σημειώνει τὰ ἑξῆς: «*δοτιμος*, *Succintus*, διεξωσμένος, *ἔτοιμος*. Ὅτοιμα, *Confestim*, παραχρῆμα, αὐτίκα».

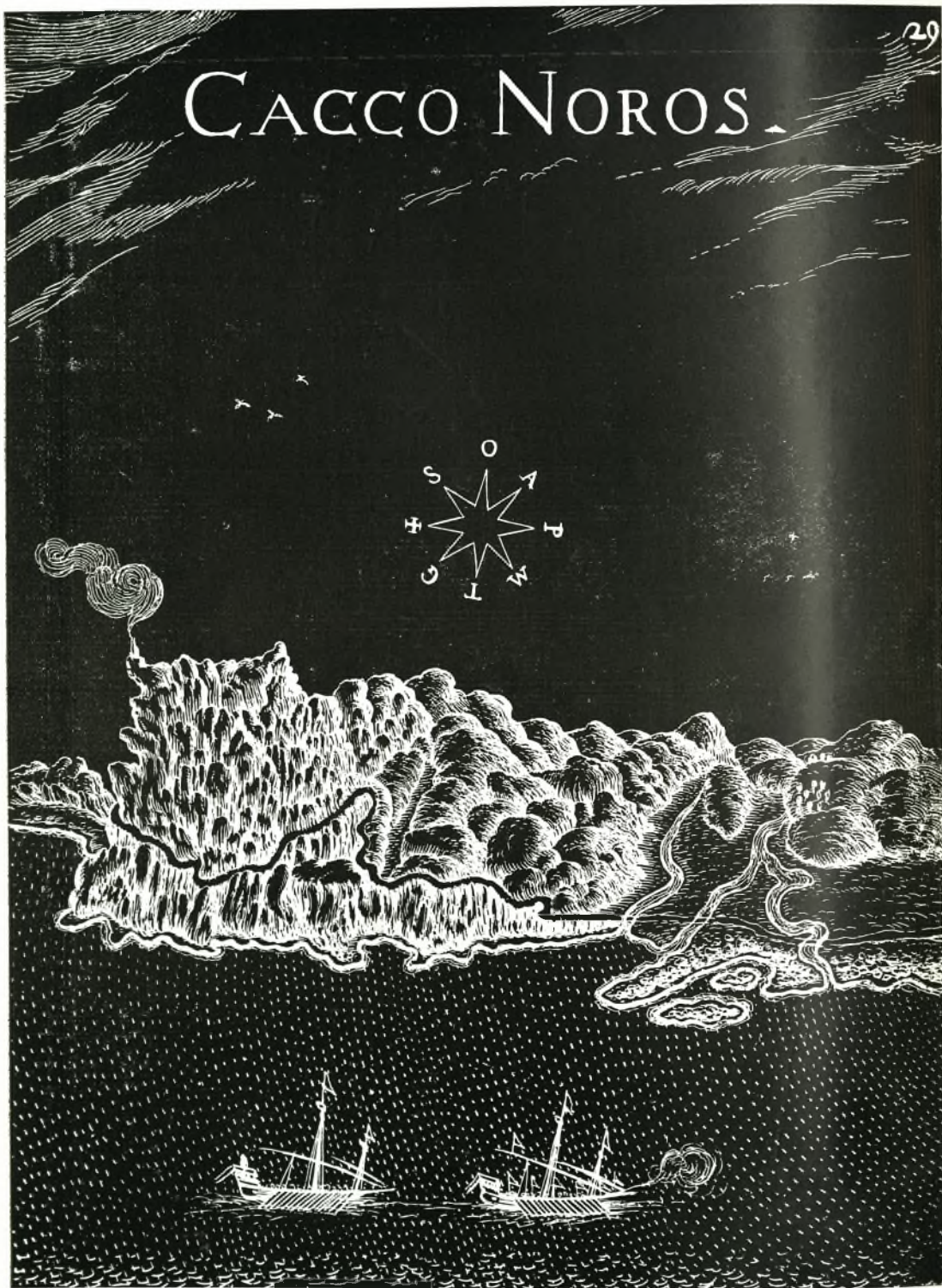
Πιθανώτερο μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ λέξη σχετίζεται ὄχι πρὸς τὸ *ἔτοιμος* - *δοτιμος*, ἀλλὰ πρὸς τὸ *δοτιμή* (*δοτιμή*· βλ. Liddell - Scott - Jones λ. *δοτιμή*· *δοτιμή* II.) ἢ *δοτιμή*, παράλληλο καὶ συνώνυμο πρὸς τὸ *εἰμή* «ἐκτός, παρὰ (μόνο)». Πβ. οὔτε τεφ σπένδεσκε θεῶν, *δοτιμή* Διὶ πατρὶ Ὅμ. Π 227 (μὲ διάφορη γραφὴ *δοτιμή*)· οὐδαμοί..., *δοτιμή* Χῖτοι μοῦνοι Ἡρόδ. 1, 18· οὐ γὰρ ἦν κρήνη *δοτιμή* μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου Θουκ. 4, 26, 2· διέφυγε μὲν οὐδεὶς, *δοτιμή* διέλαθέ τις Ἀργιαν. Ἀνάβ. 1, 16, 2 κτλ.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι καὶ τὸ *εἰμή* ἀπὸ τὴν χρῆση του στὴν σημασίᾳ «ἐκτός, παρὰ (μόνο)» κατήντησε νὰ σημάνη ἀπλῶς «ἀλλά» (ἤδη στὸν Ἀριστοφάνη: *μὰ τῷ θεῷ, εἰμή* Κρέτιλλά γ(ε)) («ὄχι ἢ Θεονόη),

Ἐπιγραφή συνθήκης ἐκ Λατοῦς πρὸς Καμάραν.

CACCO NOROS.

Χαρτογράφημα τοῦ «Κακοῦ Ὁρους» ἐκ τοῦ περὶ Κρήτης βιβλίου τοῦ Marco Boschini.

ἀλλὰ ἡ Κρίτυλλα» Θεσμ. 898· πβ. καὶ Ἱππ. 186, Λυσ. 942 καὶ Καιν. Διαθ. Πρὸς Γαλ. 1, 7) καὶ σώθηκε ὥς σήμερα ὑπὸ τοὺς τύπους *ἀμὴ ἀμὲ ἀμὰ καὶ μὰ* στὴν σημασία αὐτὴ (βλ. Σ. Ψόλτην : Ἀθηνᾶ 28 [1916] Λεξικογρ. Ἀρχ. 38 ἐξξ.). Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο λοιπὸν φαίνεται ὅτι καὶ τὸ *δτι μὴ* προσέλαβε τὴν σημασία «ἀλλά, ὅμως» καὶ διατηρήθηκε στὸν τύπο *δτιμος* τοῦ Φορτουνάτου καὶ τὸν σημερινὸ *δντιμος*. Τὴν προέλευση αὐτὴ τοῦ *δντιμος* ἀπὸ τὸ *δτι μὴ* καθιστᾷ σαφέστερη ὁ τύπος *δντεμῆς*, ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερα ἐπίσης στὴν Κρήτη καὶ μπορεῖ μάλιστα νὰ συνάπτεται εἰδικώτερα πρὸς τὸ παραδεδομένο στὸ κείμενο τοῦ Ὁμήρου *δτε μὴ*. Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἑρρίνου (*δτε μὴ* > *δντεμῆς δτι μὴ* > *δντιμος*) πβ. *δταν* > *δνταν* καὶ ὅσα σημειώνω κατωτέρω γιὰ τὸ ἑρρίνο τοῦ *δμπανέ*. Ὅσο γιὰ τὸ -*μος* ἀντὶ -*μη(ς)* τοῦ τύπου *δντιμος*, μπορεῖ νὰ ὀφείλεται σ' ἐπίδραση τοῦ συνωνύμου *δμως*, ποὺ ἐπίσης χρησιμοποιεῖται μὲ προτασσόμενο καὶ (*κι δμως*), ἀλλὰ πβ. τὴν ὅμοια περίπτωση τοῦ κρητικοῦ *πάντη(σ)μος* ἀπὸ τὸ *πάντως (πάντη) μὴ* (βλ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Γλωσσάριον Ἑρωτοκρίτου σ. 650 λ. *πάντησμ*).

3. Ο Μ Π Α Ν Ε

Ὁ ἐπιρρηματικὸς αὐτὸς τύπος, ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερα στὴν Κρήτη μὲ τὴν σημασία «τὸ βράδυ, τοῦτο τὸ βράδυ», φαίνεται ὅτι ἀπαντᾷ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ τρίτο ἰντερμέδιο τοῦ Φορτουνάτου στ. 104:

*Λοιπὸ μὲ δίχως ἄργιτα θέλετε μπῆ στὴν χώρα
νὰ φυλακῆτε, κι ὁ μπανὲ δῶ τότε βάνει ἡ ὥρα.*

Ὁ ἐκδότης Ξανθοῦδίδης (βλ. Λεξιλόγιον σ. 248) ἀναγνώρισε ὅτι τὸ *δμπανέ* ἐδῶ σημαίνει «ταχέως, ὅσον οὔπω» (πβ. τὴν συνώνυμη ἔκφραση ποὺ ἀκολουθεῖ *τόνε βάνει ἡ ὥρα*). Γιὰ τὴν προέλευση ὅμως τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἐπιρρήματος παρατηρεῖ ὅτι τοῦ εἶναι ἄγνωστη.

Ἡ παραπάνω χρῆση τοῦ *δμπανέ* νομίζω ὅτι ὀδηγεῖ στὴν παραγωγή του ἀπὸ τὴν φράση *δπου ἂν εἶ(νι)*, ποὺ καὶ σήμερα ὑπὸ τὴν κοινὴ τῆς νεοελληνικῆ μορφή *δπου νὰ ἔ(ναι)* χρησιμοποιεῖται στὴν σημασία «ἐντὸς ὀλίγου, ὅσον οὔπω». Ἀρχικὰ ἡ φράση *δπου νὰ ἔ(ναι) ἢ δπου καὶ νὰ ἔ(ναι) (δπου κι ἂν εἶναι)* ἔχει τοπικὴ σημασία (*δπου [καὶ] νὰ ἔ(ναι), θὰ βρεθῇ* κττ. «οὐδὲ ὅποιον τόπο καὶ ἂν εἶναι κτλ.») καὶ μιὰ τέτοια χρῆση τῆς μαρτυρεῖ ὁ Rohlfs (Grammatik der unteritalienischen Gräzität, München 1950, σ. 160) καὶ γιὰ τοὺς τύπους *πουνᾶναι* *πουνάε* *πουνκανένε* *ὀπουκανένε* στὶς διαλέκτους τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι ἀντὶ «überall», δηλ. «παντοῦ»,

ὅπως τὸ ἐρμηνεύει, περιμένει κανεὶς μᾶλλον τὴν σημασία «ὅπουδήποτε καὶ ἂν εἶναι» (ὁ Morosi, *Studi sui dialetti greci della Terra d'Otranto*, Lecce 1870, 160 ἐρμήνευε «in ogni luogo»). Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν τοπικὴν σημασίαν μετέπεσε, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα τοπικὰ ἐπιρροήματα (λ. χ. *ἐνθα*, *ἐνταῦθα*, *ὀπίσω*, *πρόσω* κττ.), στὴν χρονικὴ «σὲ ὅποιον χρόνον καὶ ἂν εἶναι», ἀπὸ ὅπου περαιτέρω «σὲ λίγο» (καὶ τέλος «τὸ βράδυ»). Μιὰ ἀρκετὰ πρόωγη μαρτυρία ἀπὸ τὴν χρονικὴ αὐτὴ χρῆση μᾶς προσφέρει πιθανῶς ἰδιωτικὴ ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον τοῦ 4./5. αἰῶνα μ. Χ., πού μᾶς ἔσωσε ὁ ἀάπυρος Fouad I 82· ἐκεῖ ὁ ἐπιστολογράφος κάνει λόγο γιὰ τὶς δυσκολίες πού συναντᾷ γιὰ νὰ στείλῃ στὸν ἀποδέκτη τῆς ἐπιστολῆς *ἀρώματα* καὶ προσθέτει (στ. 12/3): *βουλειόμεθα ἀποστῆλαί σε (=σοι) ὅπου ἂν ᾖ*, δηλ., ὅπως εἰκάζω, «σκεπτόμαστε νὰ σοῦ στείλωμε σὺν τὸ μα». Ὡστε τὸ *ὄμπανέ*, ἢ μᾶλλον *ὄμπανέ*, προέρχεται ἀπὸ τὴν φράση *ὅπου ἂν ᾖ*.

Γιὰ τὴν γρήσιν τοῦ *ἐν* ὅστερ' ἀπὸ τὸν δυνητικὸν ἂν στὸν τύπον *ὄμπανέ* ἀντὶ τοῦ *ᾖ* πού ἔχομε κανονικὰ στὸ παραπάνω χωρίο ἀρκεῖ νὰ παραβάλλῃ κανεὶς τοὺς κατωιταλικοὺς τύπους (*ὅ*)*πουκανένε* (*ὅ*)*που κᾶν ἔνε*) καὶ *πουναέ* (*ὅ*)*που νᾶ ἔνε*) καὶ νὰ θυμηθῇ ὅτι στὴν Κοινὴ ὀριστικὴ καὶ ὑποτακτικὴ συνέπεσαν γενικώτερα καὶ ἰδιαίτερα στὸ ῥῆμα *εἰμί* (βλ. Σ. Καψωμένου, Συμβολὴ στὴν ἱστορίαν τοῦ ῥήματος *εἰμί*: Προσφορὰ εἰς Στίλπ. Κιριακίδην, Θεσσαλονίκη 1953, σ. 316 ἐξῆς.). Ὅσο γιὰ τὸ ἔρρινον τοῦ *ὄμπανέ* ἀντὶ *ὄπανέ* (*ὅ*)*π' ἂν ἔ*) πβ. τὰ ποντιακά *εἰμπᾶν* «ὅπου» ἀπὸ τὸ *εἴπη ἂν*, *εἴντᾶν* «ὅ,τι» ἀπὸ τὸ *εἴ τι ἂν*¹ καὶ τὸ κοινὸ *ὄνταν* ἀπὸ τὸ *ὄταν*. Πρόκειται πιθανῶς γιὰ ἀνάπτυξιν ἔρρινου ἀπὸ ἐπίδρασιν τῆς ἐπομένης συλλαβῆς (*ὄ-ταν* > *ὄν-ταν*).

Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης

Σ. Γ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ

¹) Ἡ γνώμη πού ἔχει διατυπωθῇ, ὅτι στὰ *εἰμπᾶν εἴντᾶν* τοῦ Πόντου διασώθηκε ὁ ἀρχαῖος τύπος ὑποθετικοῦ συνδέσμου *ᾖν*, δὲν φαίνεται πιθανή, γιατί ὁ τύπος αὐτός δὲν ἔχει ἀφήσει, ὅσο ξέρω, ἄλλα ἰχνη στὴν νέα Ἑλληνική.